

رسالتان موجزتان في الزكاة والصيام

**Cikan surun fila zaka ni sun
kan.**

Cikan surun fila zaka ni sun kan.

Abdul Aziz ibn Abdulla ibn Baaz

Cikan suruman fila jaga ni sun kan.

lonibaga ba ka dipe koson

Abdal Aziz ibn Abdalla ibn Baaz

Alla ka Hine a la.

Cikan folo

Sɛgɛsɛgɛli nafamanw jaga ko la.

N'be n'ka kitabu damine ni Alla tɔgo barikama ye, dunya nema tigi ani lahara nema kerekereɗi tigi.

Tano be Alla kelenpe ye, nema ni kisi be mɔgo kan Nabijuma gere te min kɔfe, ani a ka so mogow ani a ka sohabaw kan, o kɔfe :

Fen min k'a to n'ka kuma ninugu sebe, o ye konogweya ni hakilijigi ye jaga wajibiyali kan,

silama caman y'o min ke kɔfe ko ye, o koson o tun t'a bo sariya ta bo cogo la, k'a soro a ko ye ko ba le ye, ani a ye silamaya losen loru do ye, minugu silamaya te se ka lo telin n'o te; Nabijuma ka kuma koson nema ni kisi b'a ma:

«بُنِيَ الْإِسْلَامُ عَلَى خَمْسٍ: شَهَادَةِ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَأَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ، وَإِقَامِ الصَّلَاةِ، وَإِيتَاءِ الزَّكَاةِ، وَصَوْمِ رَمَضَانَ، وَحَجِّ الْبَيْتِ»،

«Silamaya lola fen loru kan: ka sereya lo ko batofen gere teyi ni Alla te, ko Muhamadu ye Alla ka ciden ye, ani ka seli lo, ani ka jaga bo, ani ka sunkalo sun,

ani ka bon ba (kaaba) heji»¹⁴ Ben kela ni hadisa cantigiya kan.

Jaga jagoya silamaw kan o ye silamaya ka numanyaw bangeni do ye, ani a ka korosili a silamaya don bagaw ka kow la; a nafaw caya koson, ani silama fangatanw makoba min be a la.

A nafa dow ye: ka kanu juruw lasabati nafolotigi ni fangantan ce; sabula niw be mago kanu, min ye numanya ke o ye.

O dow ye ka adamaden saniya ani k'a nii saniya, ani k'a yoromajanya tigegeleya ni tigegelele jogow la, i nafa kurana k'a yira cogo min na Alla korotani ka kuma la:

﴿خُذْ مِنْ أَمْوَالِهِمْ صَدَقَةً تُطَهِّرُهُمْ وَتُزَكِّيهِمْ بِهَا...﴾

{I ye saraka ta o ka nafolow la, min b'o saniya o sababu la...} [Tawuba: 103].

O dow ye: ka silama degi foniseriya la, ani ka hine desebagato la.

O dow ye: baraka ni jidili ani komafalen jini ka bo Alla fe, I nafa Alla korotani ko cogo min na:

﴿...وَمَا أَنْفَقْتُمْ مِنْ شَيْءٍ فَهُوَ يُخْلِفُهُ وَهُوَ خَيْرُ الرَّازِقِينَ﴾

{...ni a ka fen o fen di, A b'o no fali, wa a le le ye garizikedilaw be la puman ye} [Saba: 39], Ani Nabijuma ka kuma -Alla ka nema ni kisi b'a ma-hadisa sabatini konko:

¹ Bukhari y'o lakali hadisa la min jate ye (8), ani muslimu ya lakali hadisa la min jate ye (16).

«يَا ابْنَ آدَمَ أَنْفِقْ نَفَقَتَكَ عَلَيْكَ...»،

«ya Adamaden, i ka sonli ke, n'b'i son...»¹⁴ O ni nafa gerew minw ka ca.

Bagabagali gwelen nana mɔɔw ya ko la minw be tigeɣelɛnya ke a la walima o be kundagala surunya ke a dili la, Alla kɔɔtani ko:

﴿...وَالَّذِينَ يَكْنُزُونَ الذَّهَبَ وَالْفِضَّةَ وَلَا يَنْفِقُونَهَا فِي سَبِيلِ اللَّهِ فَبَشِّرْهُمْ بِعَذَابٍ أَلِيمٍ 34 يَوْمَ يُحْمَىٰ عَلَيْهَا فِي نَارِ جَهَنَّمَ فَيُكْوَىٰ بِهَا جِبَاهُهُمْ وَجُنُوبُهُمْ وَظُهُورُهُمْ هَذَا مَا كُنْتُمْ تَكْنُزُونَ 35﴾

{... minw be sanu ni warige lajen k'a mara, o t'o do Alla ka sira la, i k'o lanisɔndiya ni jangata ye min be mɔɔɔ dimi kɔɔɔɔɔɔ34}

{Lon min na sanu ni warigew bena kalaya jahanama tasuma kɔɔɔ, o tenw, ani o kerefelaw n'o kɔfelaw bena pase n'o ye, [a be fɔ o ye] ko: “A ye min mara a yere ye, o le ye ni ye, o la, a tun be min mara, a k'o nɛnɛ” 35}. [Suratu A Tawba: 34 - 35], Nafolo o nafolo jaga mabɔ, o ye nafolo makafoni le ye min bena ta k'a tigi jangata lahara lon na, I nafa hadisa sabatini ye o yira cogo min na, kabɔ Nabipuma fe nɛma ni kisi b'a ma a ko:

«مَا مِنْ صَاحِبٍ ذَهَبٍ وَلَا فِضَّةٍ لَا يُؤَدِّي حَقَّهَا إِلَّا إِذَا كَانَ يَوْمُ الْقِيَامَةِ صُفِّحَتْ لَهُ صَفَائِحُ مِنْ نَارٍ؛ فَأُحْمِيَ عَلَيْهَا فِي نَارِ جَهَنَّمَ، فَيُكْوَىٰ بِهَا جَنْبُهُ وَجَبِينُهُ وَظُهُرُهُ كُلَّمَا بَرَدَتْ أُعِيدَتْ لَهُ فِي يَوْمٍ كَانَ مِقْدَارُهُ خَمْسِينَ أَلْفَ سَنَةٍ حَتَّى يُفْضَىٰ بَيْنَ الْعِبَادِ، فَيُرى سَبِيلُهُ: إِمَّا إِلَى الْجَنَّةِ، وَإِمَّا إِلَى النَّارِ.»

“Sanu wala warige tigi si teyi min t'a ka hake di fɔɔ ni lakununi lon se, a be ketasuma minen laben a ye,

¹ Muslim y'o lakali hadisa la min jate ye (993).

a bena kalaya jahanama tasuma kɔɔ, a kɛɛfɛla, a ten n'a kɔkolo bena pase n'a ye. Tuma o tuma n'a suma la, a bena kalaya tugun ni a ye lon la min janya ye san waga bilɔru ye, fɔɔ ka ta se kiti tige ma mɔgɔw cɛ, a bena a ya sira ye: ka taga alijine la, walima ka taga jahanama la.”¹

O kɔfɛ Kira - Alla ka kisi ni nɛma b'a ma- kuma na jɔgɔmɛw, ni misiɔw, ani saga ni baa tigiɔw kan, min te jaga bɔ o la, ani k'a fɔ ko o bena jangata ni olugu le ye Kiyama lon na.

Wa a sabatila ka bɔ Alla ka ciden fɛ, Alla ka kisi ni nɛma b'a ma ko a ko:

«مَنْ آتَاهُ اللَّهُ مَا لَا فَلََمْ يُؤَدِّ زَكَاتَهُ مِثْلَ لَهُ شُجَاعًا أَفْرَعَهُ زَبِيَّتَانِ يُطَوِّفُهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ، ثُمَّ يَأْخُذُ بِلَهْزَمَتَيْهِ (يَعْنِي شِدْقَيْهِ)، ثُمَّ يَقُولُ: أَنَا مَالِكٌ، أَنَا كُنُزُكَ»، ثُمَّ تَلَا النَّبِيُّ ﷺ قَوْلَهُ تَعَالَى: ﴿وَلَا يَحْسَبَنَّ الَّذِينَ يَبْخُلُونَ بِمَا ءَاتَاهُمُ اللَّهُ مِنْ فَضْلِهِ هُوَ خَيْرًا لَّهُمْ بَلْ هُوَ شَرٌّ لَّهُمْ سَيُطَوَّقُونَ مَا بَخُلُوا بِهِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ...﴾

«Mɔgɔ min ni Alla ye nafolo di a ma, a ma a jaga bɔ a la, o nafolo bena kɛ saa ye si te min kun na бага sababu la ani jin jan fila b'a la a tigi ye, a bena lamini a kan na Qiyamah lon na, o kɔfɛ a ben'a mine a da fɛɛɛn fila la (o kɔɔ ye ko a da fan fila), o kɔfɛ a bena a fɔ ko: 'Ne le ye i ka nafolo ye, ne le ye i ka nafolo marani ye», o kɔfɛ Nabijuma nɛma ni kisi b'a ma ye Alla kɔɔtani ka kuma kalan, ko: }Mɔgɔ minw be tɛgɛgweleya kɛ ni fɛn ye Alla ka min di o ma a ka nɛma la, o kana miri ko o ye hɛɛɛ le ye olugu ye. O kuma toyi, o ye juguman le ye o ye. o ye tɛgɛgweleya

¹ Muslim y'o lakali hadisa kɔɔ min jate ye (987).

ke Fēn min na, o le bena lamini o kan na Qiyamah lon na...﴿ [Aali Imraan: 180]¹

Jaga be jagoya fēn suguya naani le la: fēn minw be bɔ dugukolo kɔɔ: i nafa sumanw ni yiridenw, ani begenw minw be gwen, sanu ni warige, ani jagofenw minw be ke jago kama.

hake sigini dɔ be o fēn naani ni kelen kelen bæe la, jaga te jagoya ye nafolo la min ma se o ma. Sumankisew ani yiridenw ka hake sigini ye: wasq lɔru le ye. wasq kelen ye sa'o biwɔɔ ye ka keɛ ni kira ka sa' ye (nema ni kisi b'a ma) Ka bɔ tamalo, rezɛn, alikama, malo, jɔ, ani o jɔgɔnnaw la, sa' keme saba ka keɛ ni kira ka sa' ye nema ni kisi b'a ma, o min ye bolo fa ko naani ye mɔgɔ bolo la min farikolo dafani le.

O la min jagoya o la o ye a tilen tan na le ye, n'a sɔɔla ko tamalo ni senɛfenw be jii sɔɔ ni a ma ke geleya ye, i nafa sanjii, ani baaw, ani jii woyo taw, ani o jɔgɔnnaw.

Nga ni a be lamini jijalibaw ni musakaw ye: I nafa jurufiew ni jii yeelan masinw, ani o jɔgɔnw, o la, a tilen tan na tilance le wajibiyala o kan, I nafa o hadisa sabati la ka bɔ ciden fe nema ni kisi b'a ma.

Begen minw be gwen gwen i nafa jɔgɔmew, misiwi ani sagaw ni baw, olugu hake sigini, o jefoli be sɔɔ hadisa sabatini kɔɔ ka bɔ Alla ka ciden fe, Alla ka nema ni kisi b'a ma. Mɔgɔ o mɔgɔ b'a fe k'o

¹ Bukhari y'o lakali hadisa la min jate ye (1338).

kow lon, a be se ka lonnikelaw pininga o kow la. Ni an tun ma kuma surunya lapini, an tun bena o kofɔ walisa ka nafa dafa.

warigɛ ka hake sigini, o ye mitqali keme ni binaani ye. a jate ye Saudi Arabia ka wari la riyali bilɔru ni wɔɔ ye.

Sanu ka hake sigini ye mitqali mugan le ye, a boni Saudi juneɛ fɛ o ye juneɛ tan ni kelen ye ni juneɛ tilan wolonfila o la saba. Garamu fɛ, o ye garamu bi kɔnɔndɔ ni fila. Jaga min be jagoya o fila la, o ye tan na tilan naani o tilan kelen le ye, mɔɔ kan min ka hake sigini sɔɔ o fila la, walima o dɔ la kelen na, ni san kelen temena o sɔɔli kan.

Tɔnɔ sɔɔni kiti ni wari kun kiti ye kelen ye, o la a mako te saan kelen ye temɛ a kan, i nafa beganw ka denw fana kiti be tugu o laslu la, o la o mako te saan kelen ye temɛ o kan, ni o laslu sela hake sigini ma.

Mɔɔw be bara ke ni wari min ye bi, a ka ke dirham, dinari, dolari walims tɔɔ gere ye, o kiti be kiti kelen le ye i nafa sanu ni warigɛ. N'a songɔ sela warigɛ walima sanu hake sigini ma ani san kelen temena a kan, o tuma na, jaga be jagoya a la.

Musow ka masirifenw, minugu kela sanu walima warigɛ ye, olugu be fara wariw kan, ni o sela hake sigini ma ani san kelen temena o kan jaga be jagoya o la, hali n'o laben na labarali kama walima singali lonnikelaw ka kuma ye min sabatini le ka temɛ

kums tɔw kan; o sababu ye Nabipuma ka kuma makafoni ye Alla ka kisi ni nɛma b'a ma:

«مَا مِنْ صَاحِبٍ ذَهَبٍ أَوْ فِضَّةٍ لَا يُؤَدِّي زَكَاةَهَا إِلَّا إِذَا كَانَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ صُفِّحَتْ لَهُ صَفَائِحٌ مِنْ نَارٍ».

«Sanu ni warige tigi si teyi min t'a ka jaga bɔ fɔɔ lahara lon na, a be ke tasuma mine laben ni ye ka ko passe n'a ye ».¹ fɔɔ ka taga hadisa laban temeni ma.

Ani hadisa kosɔn min sabatila ka bɔ Nabipuma fe Alla ka nɛma ni kisi b'a ma, tuma min na a ye sanu bololafen fila ye muso dɔ bolo la, a ko:

«أَنْعُطِينَ زَكَاةَ هَذَا؟». قَالَتْ: لَا. قَالَ: «أَبَسُرُّكَ أَنْ يُسَوِّرَكَ اللَّهُ بِهِمَا يَوْمَ الْقِيَامَةِ سِوَارَيْنِ مِنْ نَارٍ!». فَأَلْقَتْهُمَا، وَقَالَتْ: «هُمَا لِلَّهِ وَلِرَسُولِهِ».

“E be ni jaga bɔ la wa?”. A ko: ɔn ɔn, a ko: “Yala a bena diya i ye ni Alla y'i masiri ni tasuma bololafen fila ye lakununi lon na wa?”. A ye o fila fili ka fɔ: “O fila ye Alla ta ye ani a ka ciden ta”².

A sabatila ka bɔ Ummu Salama fe, Alla ma dipɛna a ma, ko a tun be masirifenw don, a ko: Ya Alla ka ciden, ni nugu be jate fenw marani ye wa?». A ko:

«مَا بَلَغَ أَنْ يُزَكِّيَ فَرَكِّيَ فَلَيْسَ بِكَزٍّ»

«Nafolo o nafolo sela jaga hake ma ni a jaga bɔ la, o tuma na, a te jate nafolo marani ye.»³ ani hadisa gerɛw min be ni kɔrɔ sabati.

¹ Muslim y'o lakali hadisa la min jate ye (987).

² Abu Dawuda y'o lakali hadisa la min jate ye (1563) ani Nisayi hadisa la min jate ye (2270), ni sira puman ye.

³ Abu Dawud y'o lakali hadisa la min jate ye (1564).

Nga fere fenw min nugu laben na fere kama, o jateminε beke san laban na ka o songo tan na tilanyoro bo; o valeri kepe la n'o songo ye, walima a caya la n'a ye, walima a dogoya la kateme a kan; Samra ka hadisa koson, Alla ka dipe a ma, a ko:

«كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يَأْمُرُنَا أَنْ نُخْرِجَ الصَّدَقَةَ مِنَ الَّذِي نُعِدُّهُ لِلْبَيْعِ».

«Alla kira nεma ni kisi be a ma, tun be an yamaruya ko an ye saraka bo fen na an be min laben na fere kama»¹.

A be don o kono: dugukolow min nugu laben na fere kama, ani luw, ani mobiliw, ani jii masiniw, ani o jongo fere fen suguw min nugu laben na fere kama.

Minw ye bonw ye minw laben na ka luwansew ta, n'o te fereli ye, jaga be bo o ka luwanse ka wari la ni san kelen temena a kan, nga jaga te bonw yere la sabu o ma laben ka fere. O cogo kelen na, jaga te mogo kelen kelen ka mobiliw ni taksi mobiliw kan n'o ma laben ka fere, nga o tigiw y'o san k'o labara.

Ni takisi tigi, walima mogo gere ye wari lajen min be se hake sigini ma, a jaga be wajibiya a kan ni san kelen temena a kan, hali ni a y'a laben nafaka kama, walima furu kama, walima ka dugukolo san, walima ka juru sara, walima o jongo fen gere kama; ka sababu ke sariya ka dalilubaw ye minw b'a yira ko jaga wajibiyani le o ko jongo na.

¹ Abu Dawud y'o lakali hadisa la min jate ye (1562).

Wa min ka keɛɛ Lɔnnikelaw ka kuma na o ye ko juru te mɔɔ bali ka jaga bɔ, fɛn sababu la min temɛ na.

O cogo kelen na, yatimaw ni fatow ka nafolo, jaga jagoyani le o la lɔnnikelaw fanba fɛ, ni o sela hake sigini ma ani san kelen temɛna o kan, o kɔɔsi bagaw ka kan k'o jaga bɔ o tɔɔ la n'a ganiya ye k'o ke ni san dafala, ka sabu ke dalilu caama ye, i nafa kira ka kuma min fɔla -Alla ka kisi ni nɛma b'a ma-Mu'adh ka hadisa la -Alla ka diɲe a ma-tuma min na a k'a ci ka taga Yamani:

«إِنَّ اللَّهَ اقْتَرَضَ عَلَيْهِمْ صَدَقَةً فِي أَمْوَالِهِمْ تُوْخَذُ مِنْ أَغْنِيَائِهِمْ، وَتُرَدُّ فِي فُقَرَائِهِمْ».

“Alla ye jaga jagoya o kan o ka wari la, o be mine ka bɔ o ka nafolotigiw ka wari la, ka di o ka fangatanw ma”¹.

Wa jaga ye Alla ka hake le ye, a dagani te k'a di mɔɔ ma mɔɔ min ma kan ni a ye musalakali kosɔn, mɔɔ man kan ka nafa lase a yere ma, walima ka tɔɔ bɔ a yere kan ni jaga ye, walima ko k'a ka nafolo tanga ni a ye walima k'a yere bɔ jalaki la ni a ye.

Nga, jagoya le Silama kan ka jaga di mɔɔw ma minw ni a ka kan k'a sababu ke o b'a mɔɔw cɛma, a kana a ke kun gere kosɔn, a ye a bɔ ni dusukun numanya ye ani ni kɔɔgweya ye Alla fɛ, walisa a ka se ka bɔ a ka wajibi la, ka saraba ni kɔmafalen sɔɔ.

¹ Bukhari y'o lakali hadisa la min jate ye (1395), ani muslim, hadisa la min jate ye (19).

Alla -min ka sanu- ye jaga tigiw (minw ni a ka kan) bange a ka kitabu ba kɔɔ, Alla kɔɔtani ko:

﴿إِنَّمَا الصَّدَقَتُ لِلْفُقَرَاءِ وَالْمَسْكِينِ وَالْعَمِلِينَ عَلَيْهَا وَالْمُؤَلَّفَةِ قُلُوبُهُمْ وَفِي الرِّقَابِ
وَالْغُرَمِينَ وَفِي سَبِيلِ اللَّهِ وَابْنِ السَّبِيلِ فَرِيضَةً مِّنَ اللَّهِ وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ﴾ (60)

Jaga ye fangatanw ta ye, ani misikinaw, ani a barakelaw, ani minw dusukunw be la pini ka gere ka na silamaya ma, ani jonw kan hɔɔnya li la, ani jurumantigiw, ani Alla ka sira kan, ani tagama bagaw, o ye jagoya ye min bola Alla ɛ. Alla ye Lonibaga ye a ni ko lonna le. [Tawuba: 60].

ka ni aya ba laban ni tɔɔba fila ninugu ye, lasɔmini dɔ be o la min bola Alla ɛ -saniya be a ye- a ka jonw ye ko a le Alla le b'a ka jonw ka cogoyaw bɛɛ lon: jon le ka kan ni jaga ye ani min man kan n'a ye, ani ale le ye kolonna ye a ka kitiw la ani a ka latigew, a te fenw bila yɔɔ la fɔɔ o ni yɔɔ min ka kan. hali ni a ka kolon gundo dɔw dogola mɔɔ dɔw ma, janko a ka jonw ye o dusu sigi a ka sariya kan, ka o yerɛ kolo a ka kiti ye.

An be Alla le dali a k'an ni Silamaw bɛɛ bensema ka famuya sɔɔ a ka dina la, ani k'a barapɔɔnya ni kɔɔgwɛya ye, ani ka teriya ka taga fen ma a dipe be sɔɔ min na, ani ka kisi kabɔ a ka dimi sababuw la; a le le ye masa menibaga ye, a le le ye masa ye min ka surun a ka jonw la.

Ani nema ni kisi be a ka jon ani a ka ciden Muhamadu kan, ani a ka so mogow ani a ka sɔhabaw.

«Ni sunkalo su fɔlɔ sela, alijine bondaw be dayeɛ, o la, a bonda si te datugu. Jahanama bondaw be datugu, o la, a bonda si te dayeɛ, ani setanaw be siri. Ani, weleli бага be weleli кɛ, a b'a fɔ ko: Ya hɛɛ jini la, i jɛ di, ya juguman jini la, a dabila. Wa Alla be mɔgɔw kan hɔɔnya ka bɔ tasma ma, o be кɛ su o su.».

Ani Ciden ko nema ni kisi b'a:

«جَاءَكُمْ شَهْرُ رَمَضَانَ شَهْرُ بَرَكَةٍ يَغْشَاكُمْ اللَّهُ فِيهِ: فَيَنْزِلُ الرَّحْمَةُ وَيَحُطُّ الْخَطَايَا، وَيَسْتَجِيبُ الدُّعَاءَ، يَنْظُرُ اللَّهُ إِلَى تَنَافُسِكُمْ فِيهِ فَيُبَاهِي بِكُمْ مَلَائِكَتَهُ؛ فَأَرُوا اللَّهَ مِنْ أَنْفُسِكُمْ خَيْرًا؛ فَإِنَّ الشَّقِيَّ مَنْ حُرِمَ فِيهِ رَحْمَةُ اللَّهِ.»

«Sunkalo kalo na na aw ma, barika kalo, Alla be aw datugu o kɔɔ: a be hine jigi, a be jurumu bin, a be duawu jabi. Alla be aw ka jɔgɔndan file, a be waso a ka meleкеw la n'aw ye; o kɔson, aw ka kopuman yira Alla la ka bɔ aw yere la; sabu cana, kunnango ye mɔgɔ le ye min bɔɔ na Alla ka hine la sunkalo kɔɔ].

Ani a ko nema ni kisi be a ma:

«مَنْ صَامَ رَمَضَانَ إِيْمَانًا وَاحْتِسَابًا غُفِرَ لَهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِهِ، وَمَنْ قَامَ رَمَضَانَ إِيْمَانًا وَاحْتِسَابًا غُفِرَ لَهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِهِ، وَمَنْ قَامَ لَيْلَةَ الْقَدْرِ إِيْمَانًا وَاحْتِسَابًا غُفِرَ لَهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِهِ.»

«Mɔgɔ o mɔgɔ be sunkalo sun limaniya kɔson ani sara jini kɔson, yafa be кɛ a ka jurumu temeninw ma, ani mɔgɔ o mɔgɔ be sunkalo lɔ limaniya kɔson ani sara jini kɔson, yafa be кɛ a ka jurumu temeniw ma, ani mɔgɔ o mɔgɔ be Layilatul Qadri lɔ limaniya

kɔson ani sara pini kɔson, yafa be ke a ka jurumu temeniw ma».

Ani Ciden ko nɛma ni kisi b'a ma:

«يَقُولُ اللَّهُ: كُلُّ عَمَلٍ ابْنِ آدَمَ لَهُ الْحَسَنَةُ بِعَشْرِ أَمْثَالِهَا إِلَى سَبْعِمِائَةِ ضَعْفٍ إِلَّا الصَّيَّامَ فَإِنَّهُ لِي وَأَنَا أَجْزِي بِهِ؛ تَرَكَ شَهْوَتَهُ وَطَعَامَهُ وَشَرَابَهُ مِنْ أَجْلِي. لِلصَّائِمِ فَرْحَتَانِ: فَرْحَةٌ عِنْدَ فِطْرِهِ، وَفَرْحَةٌ عِنْدَ لِقَاءِ رَبِّهِ. وَلَخُلُوفُ فَمِ الصَّائِمِ أَطْيَبُ عِنْدَ اللَّهِ مِنْ رِيحِ الْمِسْكِ».

«Alla y'a fɔ ko: Adamaden ka bara bɛɛ ye a yɛɛ ye, Kɛwale puman kelen be sara tan sɔɔ fɔɔ ka taga se sipe kɛmɛ wolonfila ma, fɔɔ sun, sabu o ye ne ta ye, ani ne le b'a sara di; a y'a ka nege ni a ka domini ani a ka mini toyi ne kɔson. Nisɔndiya fila le be sun don бага ye: Nisɔndiya kelen suntige waati la, ani nisɔndiya kelen a Matigi kunben waatinla, wa sun don бага da kasa kadi Alla ye ka tɛmɛ kasa diya nan kan».

Wa Hadisa ka ca minw be kuma sunkalo sun fisamatiya kan, ani a seli, ani sun yɛɛ fisamatiya.

O kama, limaniya бага ka kan ka ni wagati tɔnɔ bɔ, o min ye Alla ka hɛɛ ye a ma sunkalo sɔɔli la, A be teliya ka taga kɛwale pumanw ma, ka a yɛɛ mabɔ kɛwale juguw la, Alla ye min wajibiya a kan, a b'a jija k'o kɛ, kɛɛnkerɛniya la seli farida lɔru lon bɛɛ tula;. Sabula o ye silamaya sinsinyɔɔ ye, ani o ye farida belebeleba ye sereya fila kɔfɛ. O la, min wajibiya ni le silamace ni silama muso bɛɛ kan, o yek'a dume o kan ani k'o kɛ o wagati latigeniw la ni majigi ni mafa ye.

Wa o ka jagoya fen baw do ye ceeƿ kan, k'o ke jama la Alla ka bonw kono, o minw Alla ye yamaruli ke ko k'o korota ka lo, ani a togo be fo o kono, i nafa a y'a fo cogo min na:

﴿وَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ وَآتُوا الزَّكَاةَ وَارْكَعُوا مَعَ الرَّاكِعِينَ﴾ (43)

{Aw ye seli, ka jaga bo, k'aw kinbiri mine ni kinbiri mine bagaw ye (o koro ye ko aw ye rukuw ke ka ni ruku ke bagaw ye).43} [Suratu Al Bakara: 43]. Ani Alla korotani ko:

﴿حُفِظُوا عَلَى الصَّلَوَاتِ وَالصَّلَاةِ الْاُولٰٓئِىَ وَفُؤُوا لِلَّهِ فَنِّتِينَ﴾ (238)

Aw ye seliw korosi, ani seli cemanƿ ta (o koro ye min ka fisa ni tow ye), ani aw ye lo Alla ye ni majigi ye (238). [Bakara: 238]. Ani A ko :

﴿قَدْ أَفْلَحَ الْمُؤْمِنُونَ 1 الَّذِينَ هُمْ فِي صَلَاتِهِمْ خٰشِعُونَ 2﴾

{ca na limaniya jonw kisi la 1 minw be o majigi o ka seliw la 2} [Suratu Al Muhminun : 1-2] Fo a taga la fo:

﴿وَالَّذِينَ هُمْ عَلَى صَلٰوةِهِمْ يُحَافِظُونَ 9 اُولٰٓئِكَ هُمُ الْوٰرِثُونَ 10 الَّذِينَ يَرْتُونَ الْفِرْدَوْسَ هُمْ فِيْهَا خٰلِدُونَ 11﴾

{Ani minw b'o janto o ka seliw la 9 olugu le ye centabagaw ye 10 o lugu le be Alifiridawusi centa, o ye dume bagaw ye a kono 11} [Suratu Al Muhminun: 9-11]. Ani Nabipuma ko -nema ni kisi b'a ma:-

﴿الْعَهْدُ الَّذِي بَيْنَنَا وَبَيْنَهُمُ الصَّلَاةُ فَمَنْ تَرَكَهَا فَقَدْ كَفَرَ﴾.

«danfara min be an ni kafiriw ce, o ye seli ye, o la, mogo mogo ye seli toyi, o kafiri ya la».

Ani farida min ka geɛ seli kɔfɛ o ye jaga bɔ ye, i nafa a ko cogo min:

﴿وَمَا أُمِرُوا إِلَّا لِيَعْبُدُوا اللَّهَ مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ حُنَفَاءَ وَيُقِيمُوا الصَّلَاةَ وَيُؤْتُوا الزَّكَاةَ وَذَلِكَ دِينُ الْقَيِّمَةِ ۝﴾

(o ma yamaruya fɔɔ o ka Alla bato, ka ke kɔnɔgeyabagaw ye Alla ye ani tilenbagaw ye dina la, ka seli lɔ ani ka jaga bɔ, O min filɛ ni ye, o le ye dina tileni ye. (5)). [Suratu bayinah: 5], Ani Alla kɔrɔtani ko:

﴿وَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ وَآتُوا الزَّكَاةَ وَأَطِيعُوا الرَّسُولَ لَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ ۝﴾

{Aw ye seli lɔ ani aw ye jaga bɔ ani aw ye ciden kan labato walasa aw ka hine sɔrɔ}. [An-Nur: 56].

Alla ka Kitabu ba ni a ka ciden ba ka suna y'a yira ko, mɔɔɔ o mɔɔɔ m'a ka nafolo jaga bɔ, o tigi bena jangata ni a ka nafolo ye Lahara lon na.

Wa Ko min ka geɛ kosebe seli ni jaga kɔfɛ o ye sunkalo sun ye, o min ye Silamaya lɔsen lɔru dɔ ye, min ko fɔla Alla ka ciden nɛma ni kisi b'a ma ka kuma kɔnɔ:

«يُنَبِّئُ الْإِسْلَامَ عَلَى خَمْسٍ: شَهَادَةِ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَأَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ، وَإِقَامَ الصَّلَاةِ، وَإِيتَاءَ الزَّكَاةِ، وَصَوْمَ رَمَضَانَ، وَحَجَّ الْبَيْتِ».

«Silamaya lɔla fɛn lɔru kan: ka sereya ko tigi si teyi ni Alla tɛ ani ko Muhamadu ye Alla ka ciden ye, ani ka seli lɔ, ani ka jaga bɔ, ani ka sunkalo sun, ani ka bon heji».

A wajibiyala silama kan a k'a ka sun ni a ka sufe seli kɔrɔsi kumaw ni kewalew ma minw Alla ka

haramuya a kan; Sabu sun kun ye ka Alla bato-
saniya be a ye-,

ani ka a ka hɔɔɔma fɛnw bonya, ani ka a nii kɛɛ
ka se ka a nii diana kow toyi Alla kaman, Ani k'a deri
sabari la fɛn toli la Alla ye min bali, wa sun lapini te
domini, minfɛnw ani fɛn gɛrɛw dɔɔɔn toli ye minw
be sun tipe; o kosɔn, a sabati la kabɔ Alla ka ciden fɛ
nɛma ni kisi b'a ma ko a ko:

«الصَّيَّامُ جُنَّةٌ، فَإِذَا كَانَ يَوْمُ صَوْمٍ أَحَدِكُمْ فَلَا يَرْفُثْ وَلَا يَصْحَبْ، فَإِنْ سَأَبَهُ أَحَدٌ
أَوْ قَاتَلَهُ فَلْيُقِلْ: إِنِّي صَائِمٌ»،

«Sun ye tangana le ye, o la, ni aw dɔ be sun na, a
kana kuma jugu fɔ, a kana kule, ni mɔɔɔ dɔ k'a neni
walima k'a kɛɛ, a y'a fɔ ko: ne be sun na», ani a
sabati la kabɔ a fɛ nɛma ni kisi b'a ma, ko a ko:

«مَنْ لَمْ يَدَعْ قَوْلَ الزُّورِ وَالْعَمَلَ بِهِ وَالْجَهْلَ فَلَيْسَ لِلَّهِ حَاجَةٌ فِي أَنْ يَدَعَ طَعَامَهُ
وَسَرَابَهُ».

«Mɔɔɔ o mɔɔɔ ma yebali fɔ dabila, ani ka bara ke
n'a ye, ani kolɔnbaliya, Alla mako t'a la ko a k'a ka
domini n'a ka minfɛnw toyi 8]. O la, a lɔn na ni
daliluyaw ye ani dalilu gɛrɛw ye, ko jagoya min be
sundo бага kan o ye k'a yɛɛ tanga fɛn bɛɛ ma Alla
ka min haramuya a kan, ani ka fɛn bɛɛ kɔɔɔsi Alla ka
min wajibiya a kan, ni o keli ye, jurumu yafa, kisi ka
bɔ jahanama tasma ma, ani sun ni sufɛ seli mineli
jigiya a ye.

Ko dɔw bɛyi, o be se ka dogo mɔɔɔ dɔw ma:

O dɔ ye: ko wajibi le silama kan ka sun don
limaniya kosɔn ani sara pini kosɔn,

a kana ke yere yira koson, mogow ya meni koson walima ka mogow ladegi, walima ka tugu a somogow walima a ka tugu a ka dugu mogow ko.

Nga wajibi ye min ye a kan, ko min b'a lasun, o ka ke a ka limaniya ye ko Alla y'a wajibiya a kan, ani ka sara pini a Matigi fe o la. O cogo kelen na sunkalo sufe seli, wajibi le silama k'o ke limaniya koson ani sara pini koson, sababu gere koson te. O le koson kira ko nema ni kisi b'a ma:

«مَنْ صَامَ رَمَضَانَ إِيمَانًا وَاحْتِسَابًا غُفِرَ لَهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِهِ، وَمَنْ قَامَ رَمَضَانَ إِيمَانًا وَاحْتِسَابًا غُفِرَ لَهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِهِ، وَمَنْ قَامَ لَيْلَةَ الْقَدْرِ إِيمَانًا وَاحْتِسَابًا غُفِرَ لَهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِهِ».

«Mogw o mogw be sunkalo sun limaniya koson ani sara pini koson, yafa be ke a ka jurumu temeninw ma, ani mogw o mogw be sunkalo sufe seli ke limaniya koson ani sara pini koson, yafa be ke a ka jurumu temeninw ma, ani mogw o mogw be laylatul Kadiri su lo limaniya koson ani sara pini koson, yafa be ke a ka jurumu temeninw ma».

Ko minw ka kiti te dogw mogw dow ma, o dow ye: joginni, nun joli boli, fono, wala jii wala sansi donni sun don бага kan kon ni a ma ke ni a ka lapini ye. O fenw bee te sun cen, nga mogw o mogw b'a dabo a kama ka fono, o tigi ka sun be cen, ka kepe ni kira ka kuma ye nema ni kisi b'a ma:

«مَنْ ذَرَعَ الْقَيْءَ فَلَا قَضَاءَ عَلَيْهِ، وَمَنْ اسْتَقَاءَ فَعَلَيْهِ الْقَضَاءُ».

«Mɔɔɔ o mɔɔɔ ni fɔɔɔ k'a keɔɔ, a te jagoya ko o tigi ye sun sara, nga ni mɔɔɔ min k'a dabo a kama ka fɔɔɔ, sun sara be jagoya o tigi kan ».

O do ye: fen min be se ka sun don бага sɔɔɔ n'o ye ka jeneba koli lasumaya fɔɔ ka taga se fajiri ma, ani min be muso dɔw sɔɔɔ n'o ye ka lada koli bila kɔfe walima jigili jeli boli koli bila fɔɔ ka taga se fajiri ma, n'a ye saniya ye sani fajiri be se,

o tuma na sun be jagoya a kan, basi si t'a la k'a ka koli lasumaya fɔɔ ka taga se fajiri ma, nga a te se k'a lasumaya fɔɔ ka se tele boli ma; nga a be jagoya a kan a ye a ka koli ni a ka Fajiri seli ke sani tele ka bo. O cogo kelen na fana jeneba nɔɔɔ be mɔɔɔ min na, a man kan ka a ka koli lasumaya fɔɔ kase tele boli ma, nga a be wajibiya a kan a ye jeneba ko ani ka Fajiri seli sanni tele be bo. A be jagoya Cɛɛ kan k'a teliya ka janaba ko walasa ka se ka fajiri seli sɔɔɔ ni jama ye.

Wa fen min te sun tipe o do ye: Joli segeɔsegeɔli, ani pikiri gerɛw minugu te ke domini ko kama, nga k'o lasumaya fɔɔ sufe o le ka fisa ni o nɔɔɔɔɔɔɔɔ; Nabijuma ka kuma kosɔn nɛma ni kisi b'a ma:

«دَعْ مَا يَرِيْنُكَ إِلَى مَا لَا يَرِيْنُكَ».

«fen toyi min b'i siga, i ye taga fen ma min t'i siga».

Ani a ka kouma nɛma ni kisi b'a ma :

«مَنْ اتَّقَى الشُّبُهَاتِ فَقَدْ اسْتَبْرَأَ لِدِينِهِ وَعَرْضِهِ».

«Mɔɔɔ o mɔɔɔ k'a yeɔ kɔɔɔsi kabo sigasigali kow ma, o tigi k'a ka dina n'a ka danbe latanga.».

« Fila fila, ni aw dɔ la kelen siran na Fajiri kene cila, a be lɔ kelen seli, o be a ka seli dafa witiri la». Ben kela o Hadisa sabati kan.

A ma rak'a kerengereniw dɔ fɔ, sunkalo wagati la ani wagati gerew la. O le y'a to sahabaw ka wagati la, Alla ka diɛ o ma, tuma dɔw la, o tun be raka mugan ni saba ke, tuma dɔw la, raka tan ni kelen. O bee sabati la Umar ka fanga wagati la, Alla ka diɛ a ma, Ka mine Umar la ani sahabaw fana la.

Silama folɔ dɔw tun be rakat bi saba ni worɔ ke sunkalo la, O dɔw tun be rakat bi nani ni kelen ke. Sheikh al-Islam Ibn Taymiyya ani lonnikela gerew k'o fɔ, I nafa a y'a fɔ fana, Alla ka hine a la, ko sufe seli bon da lawasani le, A y'a fɔ fana ko mɔgo min be kalan janya, ani kinbiri mine ani ka sujudu, min ka fisa o tigi ye a ye rakat jate dogɔya, Ani min ye kalan ni kinbiri mine ni sujudu fegɛya, o tigi be dɔ fara a hake kan. A ka kuma korɔ le ye ni ye, Alla ye hine a la.

Wa ni mɔgo o mɔgo k'i miri ciden ka suna manema ni kisi b'a ma- o tigi b'a lon ko min ka fisa ni bee la, o ye ka rakat tan ni kelen walima tan ni saba ke sunkalo konɔ ani wagati gerew la, sabu la o le ben ni le ni fen ye ciden ye min ke cama a ka lihala fanba la Alla ka nema ni kisi b'a ma, Sabu a ka nɔgo bato ke bagaw ma, ani a ka surun majigi la ani mafa, mɔgo o mɔgo ks dɔ fara a kan, degu walima koniya te o la i nafa a folɔ cogo min na ka teme.

Min ka fisa mɔgo ma min be seli ke ni imamu ye sunkalo seli la, a kana bo ka taga fɔɔ ni imamu ye; Alla ka ciden ka kumakan koson, Allahm ka nema ni kisi b'a ma:

«إِنَّ الرَّجُلَ إِذَا قَامَ مَعَ الْإِمَامِ حَتَّى يَنْصَرِفَ كَتَبَ اللَّهُ لَهُ قِيَامَ لَيْلَةٍ».

«Ni mɔgo min lɔla ni imamu ye fɔɔ a ka taga seli ban la, Alla be su dafani seli sebe a ye».

sariya ya daga silama bee ye ka jija bato suguya cama la kalo ba ni kono, i nafa nafa seli, ani Kurana kalan ni mirili ni tagasili ye, ani ka sub'hanallahi fɔ caya, ani lahilaha-illallahu ni alhamdulilahi, ni Allahu Akbar, ani yafa pinili, ani duawu sariyaniw, ani ka pumaya yamaruli ke ani ka kojugu bali, ani ka weleli ke ka taga Alla ma, ani ka fantanw ni misikinaw deme, ani ka jija ka pumaya ke bangebaw ye, ani ka sinji tugu, ani ka sigipogon bonya, ani ka jangaroto segere, ani ka pumaya sugu gerede ke; Kira ka kuma koson hadisa temeni la:

«يَنْظُرُ اللَّهُ إِلَى تَنَافُسِكُمْ فِيهِ، فَيُبَاهِي بِكُمْ مَلَائِكَتَهُ؛ فَأَرُوا اللَّهَ مِنْ أَنْفُسِكُمْ خَيْرًا، فَإِنَّ الشَّقِيَّ مَنْ حَرَّمَ فِيهِ رَحْمَةَ اللَّهِ».

""Alla be aw ka pogon dan file a kono, a be waso ni aw ye a ka melekew la; o kama aw ye bara pumanw ke Alla ye, ka bo aw yerekun na, sabula kunago ye mogo le ye, min bali la Alla ka hine ma sunkalo kono"".

I nafa a lakali la cogo min kabo Alla ka ciden fe nema ni kisi b'a ma:

«مَنْ تَقَرَّبَ فِيهِ بِخَصْلَةٍ مِنْ خِصَالِ الْخَيْرِ كَانَ كَمَنْ أَدَّى فَرِيضَةً فِيمَا سِوَاهُ، وَمَنْ أَدَّى فِيهِ فَرِيضَةً كَانَ كَمَنْ أَدَّى سَبْعِينَ فَرِيضَةً فِيمَا سِوَاهُ».

«ni mɔɔɔ min k'a yeɛ madon Alla la ni bara numan kelen ye a kɔɔɔ, o nɔɔɔ na b'i nafa mɔɔɔ min ka farida dɔ ke wagati tɔw la, ani ni mɔɔɔ min ka farida dɔ ke a kɔɔɔ, o nɔɔɔ na b'i nafa mɔɔɔ min ka farida bi wolonfila ke wagati tɔw la».

Ani a ka kuma kosɔn nɛma ni kisi b'a ma Hadisa la min sabati la:

«عُمْرَةٌ فِي رَمَضَانَ تَعْدِلُ حَجَّةً، أَوْ قَالَ: حَجَّةٌ مَعِيَ».

«Umra kelen sunkalo kɔɔɔ be bɛn Heji kelen ma, walima a ko: Heji kelen n'i ne ye».

Wa Hadisa ni sohaba ni o ko mɔɔɔ ka sira cama beyi minw b'a yira ko nɔɔɔndan walima numanw ke ni kalo bani na o pini ni le.

an be Alla le dali a ye an ni silamaw bɛɛ bensenma ko bɛɛ la a ka diɛ be min na, ani k'an ka sun ni an ka sufe seli minɛ, k'an ka lahalayaw la nɛ an ye, Ani, a k'an bɛɛ tanga lajarabiliw ma minw be mɔɔɔ lafili, an b'a dali fana, saniya be a ye, a ka silamaw nɛmɔɔɔw la nɛ, k'o fara nɔɔɔn kan can kan. Ale le y'o Latangabaga ye ani a be se k'o ke.

Ani Alla ka kisi ke aw kan, ani a ka hine n'a ka baraka.

الفهرس

Cikan surun fila zaka ni sun kan.	2
Cikan suruman fila jaga ni sun kan.	2
Cikan folb.	2
Segesegeli nafamanw jaga ko la.	2
Cikan filana	12
Sunkalo sun nafa ni a ka sufe seli, ani kiti nafama dɔw foli minugu be se ka dogo mɔgɔ dɔw ma.	12